

Cankar, Ivan
ZA NARODOV BLAGOR

Zunanji povod za dramo je Cankar dobil iz sodobnega političnega življenja in razprtij v slovenskih meščanskih strankah: v klerikalni stranki je prišlo do razdora med "mladimi" in "starimi". Ta pripetljaj je prenesel Cankar v liberalno sredino in na njem zasnoval idejo politične komedije. V ospredju sta figuri meščanskih politikov, doktorja Grozda in Grudna, ki predstavljata narodno stranko, obenem sta pa tekmeča za ugled in koristi odločilnega političnega položaja. Komedija Za narodov blagor je postavila v ospredje satiro na politične razmere, ki je imela v Romantičnih dušah podrejeno vlogo. Zdaj se je razrasla v obsežno satirično zgodbo o sporu med Grozdom in Gornikom, ki intrigirata drug proti drugemu, da bi si pridobila bogatega Gornika - vse to pa v imenu narodovih idealov. Ta satira je torej obračun z miselnostjo nacionalizma in liberalizma, ki je okoli 1900 izgubila že vso svojo ideološko in socialno vrednost ter se sprevrgla v politično frazo za potrebe meščanske politike. Satirični ideji se v sredini igre pridruži še ideja nonkonformizma, poosebljena v novinarju Ščuki, ki se otrese hlapčevanja meščanskim politikom in začne z njimi boj. Njegov upor je najprej individualen, nato pa anarhističen z napol socialističnimi gesli. V zvezi s Ščuko se mimogrede pojavi ideja etične krivde in očiščenja, medtem ko se ob doktorju Grozdu oglašajo motiv močne osebnosti, ki s cinično resnicoljubnostjo vlada množici hlapcev in hinavcev. V igri je precejšnje število prizorov, ki nimajo pravega idejnega pomena. Umetniško najpomembnejši prizori so: spor med Grozdom in Grudnom v prvem dejanju, ki duhovito uporablja palelistično tehniko situacijske komike, prizor zapeljevanja v drugem dejanju z dekadentno impresionističnimi učinki in pa prizor z zavezovanjem Grozdovih čevljev v tretjem dejanju, ki pomeni prelom v Ščukovem duhovnem razvoju. Oblika komedije se giblje v lahkotnejšem, tradicionalno stiliziranem slogu starejše komediografije. Od objektivnega realizma in naturalizma jo oddaljuje močno karikiranje, ki prehaja v grotesko. Njen stilni vzor je Gogoljev Revizor, na katerega spominja tudi osrednji motiv meščanskih velemož, ki se potegujejo za naklonjenost vplivnega tujca. Opaziti je tudi sledove meščanske bulvarske komedije in vodvila iz srede 19. stoletja.

- - - -
IDEJA:

- - - -
Smeši predstavnike slovenske boržuazije, ki govoričijo o narodovem blagru, a skrbe le za svoje koristi.

F A B U L A :
- - - -

Drama se začne pri deželnem poslancu Grozdu. Ima ženo, pri njem pa živita še nečakinja Matilda in Kadivec - njen ljubimec. Matilda je odigrala tudi spletke, še posebej, če ji je to naročil stric. Pri Grozdovih slavijo in tu se zberejo vsi, ki v mestu nekaj veljajo in vsi tudi pričakujejo g. Gornika, ki se je naselil v njihovem mestu in ima zaradi bogastva zelo vplivna poslanstva, od katerih si tako Grozd kot Gruden nekaj obetata. Zato ga vsak po svojih močeh poskušata pridobiti na svojo stran. Črnita drug drugega in zato sta ustanovila vsak svojo stranko. Obema je bilo jasno, da bo daljši konec v strankarskem boju potegnil tisti, ki bo kar najbolje očrnil drugega in mu bo uspelo pridobiti Gornika. Grozd je skušal pridobiti Matildo z Gornikom in si ga tako oviti okrog prsta, Grudnovka pa je skušala Gornika zapeljati spričo svoje lepote. Gornik pa je počasen, izredno pasiven in navzven daje podobo bogatega tepca, toda kmalu spozna namene obeh skupčinskih veljakov in vse s katerimi prihaja v stik. Grudnovki že skoraj uspe zapeljati Gornika, toda njegova počasnost ga reši, poleg tega pa podleže tudi Gruden, ki ne more gledati, kako mu žena uhaja iz rok. Zanesa ga in s tem njegova stran izgubi vse upe, da bi pridobila Gornika. Do tega trenutka so bili vsi, razen Ščuke in še nekaterih na njegovi strani, ker so predvidevali, da bo Grudnu uspelo

pridobiti Gornika. Toda ko ta poskus spodleti, in ko se po mestu raznese novica, da bo Gornik zasnil Matildo, se vsi zopet vrnejo h Grozdu in mu izkažejo spoštovanje. Grozd se zopet začuti močnega in Ščuki ob priliki v svojem zanosu ukaže, naj mu zaveže čevelj na levi nogi. Ščuka mu čevelj zaveže, potem pa odide in v Grozdu pusti poseben strah. Gornik Matilde ne zasni - na veselje Kadivca in na žalost Grozda. Prizna ji, da je ni nikoli zares ljubil, in da se je dal voditi njenemu stricu. Odloči se, da odide iz mesta v Moskvo, Pariz,... H Grozdu prideta tudi Grudna, ki sta sedaj pripravljena, da se zopet povežeta v eno stranko. Grozdu to sprva ni všeč, toda ko vidi, da je Gornik odšel, da je Ščuka ostro nastopil proti njemu in boržuaziji nasploh, ko se začnejo njegova okna razbijati in se zunaj oglasi sam Ščuka, ki mu napove boj, tedaj Grozdu ne ostane ničesar drugega, kot da da Grudnu roko. Pri vsem tem pa odideta tudi Matilda in Kadivec.

- - - - -
V ČEM JE SATIRA NA DRUŽBO IN ALI IMAŠ ASOCIACIJE NA DANAŠNJO DRUŽBO ?
- - - - -

Satira na družbo se kaže v tem, da nastaneta dve stranki, pa ne iz razloga, da bi se borili za narodov blagor, pač pa predvsem zaradi osebnih interesov Grudna in Grozda. Oba sta si hotela pridobiti Gornika na svojo stran, le da bi prišla do kapitala in ugleda med množico. Na koncu, ko pa Gornik odide, pa je zopet vse po starem - tu se vidi satira, da se nista borila za narodov blagor, ampak le zase. Tudi v današnji družbi nastopajo medstrankarski boji in npr. čeprav današnji vladi nimajo kaj očitati, hočejo spremembo prav na vrhu. Stranke se borijo za uresničitev svojih interesov, v ozadju pa se ravno tako kot pri Grozdu in Grudnu skrivajo lastne pobude.